

תכנית 100 ימים ראשונים לממשלה ה-35 צועדות לשוויון מגדרי

לרגל כינונה של הממשלה ה-35, אנו גאות להציג את תכנית 100 ימים ראשונים: "צועדות לשוויון מגדרי" – תכנית עבודה קונקרטית לממשלה, שאימוצה יביא לשיפור משמעותי במצבן ובמעמדן של נשים בחברה הישראלית ולקידום אמיתי של שוויון מגדרי וחברתי.

עם הקמת מדינת ישראל עוגן עקרון השוויון בהכרזת העצמאות, ובהמשך, עוגן בשורה ארוכה של חוקים ופסקי דין, כמו גם במחויבויות בינלאומיות של המדינה. ואולם, מחקרים מראים, שבעשרים השנים האחרונות לא חל צמצום משמעותי במרבית מדדי השוויון המגדרי בישראל¹. למרות שנשים מהוות למעלה ממחצית מאוכלוסיית ישראל, הן נמצאות בתת ייצוג חמור במוקדי הכוח וקבלת ההחלטות. הן מתמודדות עם סטראוטיפים מגדריים, ניצבות בפני חסמים לשוויון במשפחה ובעבודה, וחשופות לאפליה, להדרה ולאלימות במרחב הציבורי ובזה הפרטי. המצב הנוכחי מהווה הפרה מתמשכת וממוסדת של זכויותיהן כבנות אדם וכאזרחיות, ואין כל ספק שהגיע הזמן לשינוי.

המצב הנוכחי פוגע לא רק בזכותן של נשים לשוויון, כי אם בחברה כולה: שוויון מגדרי חשוב לא רק כערך בפני עצמו, הוא גם נדבך קריטי לחיזוק החוסן החברתי-כלכלי ולשגשוג בר-קיימא. מחקרים שנעשו בשנים האחרונות בעולם, מלמדים על ההשפעה הישירה שיש להשתלבות מיטבית של נשים בשדה הכלכלי על קידום החינוך והבריאות בחברה, על ההצלחה העסקית של חברות ועל הגידול בתוצר הלאומי.² בעת משבר הקורונה החמור שעימו ישראל מתמודדת, הדבר מקבל משנה תוקף, ועל קידום שוויון מגדרי להיות כלי ליציאה מן המשבר, לשיקום החברה לאחרי ולבניית חוסן מפני משברים עתידיים.

אנו קוראות לחברי ולחברות הממשלה, לאמץ את תכנית 100 הימים המובאת במסמך זה. התכנית כוללת שורה של צעדים אופרטיביים וישימים במספר תחומים מרכזיים ובווערים, המתבססים על מחקר עומק ועל ניסיון שכבר נצבר במדינות אחרות ורלוונטי לישראל. 100 הימים הראשונים לכינון הממשלה הם תקופה קריטית בעיצוב סדרי העדיפויות הציבוריים וסיכויי ההצלחה של החלטות המדיניות המתקבלות במהלכן – גבוהים במיוחד. על הממשלה לפעול לאימוץ התכנית המוצעת ולהצטייד אותנו לעבר ישראל שוויונית וטובה יותר.

1 ר' למשל, הגר צמרת-קרצ'ר, חנה הרצוג, נעמי חזן ואח', 'מדד המגדר: אי-שוויון מגדרי בישראל 2019' (הוצאת מכון ון ליר, 2020) (להלן: "מדד המגדר 2019").

2 McKinsey Global Institute, 'The Power of Parity: How Advancing Women's Equality Can Add \$12 Trillion to Global Growth', September 2015; Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), 'From Commitment to Action', Second Gender Equality Review Conference, Austria, 2017, 19; World Bank, 'World Development Report 2012: Gender Equality and Development', 2012, World Bank. © World Bank. License: CC BY 3.0 IGO

1 / הבטחת ייצוג לנשים

נשים זכאיות לקחת חלק באופן שווה בקבלת ההחלטות שמשפיעות על חייהן ועל חיי משפחותיהן ברמה הלאומית והמקומית, במגזר הציבורי ובזה הפרטי. זאת, לא רק כיוון שהן מהוות למעלה מ-50% מאוכלוסיית ישראל, אלא גם כי יש להבטיח שחוויות החיים שלהן, שלעיתים שונות מאלה של גברים, מקבלות ביטוי והכרה.

בישראל קיימות חקיקה ופסיקה מתקדמות שמטרתן להבטיח ייצוג הולם לנשים בגופים ציבוריים – אך במציאות, אחוזי הייצוג שלהן במוקדי קבלת ההחלטות נמוכים ביותר: יש פחות מ-30% חברות כנסת ושופטות בבית המשפט העליון; 20% חברות דירקטוריונים בחברות ציבוריות; כ-15% שרות (בממשלה האחרונה); 14% מנכ"ליות של משרדי ממשלה (בממשלה האחרונה); כ-12% בתפקידי ניהול בכירים בחברות ציבוריות; כ-7% יו"ר דירקטוריונים בחברות ציבוריות; כ-5% ראשות רשויות מקומיות; ומנכ"ליות אחת בלבד בחברות מדד ת"א-25.³ מן הנתונים ניתן לראות גם, כי אחוז הייצוג לנשים הולך ופוחת, ככל שנתקדם לעבר קודקודי פירמידת הכח – גם אם ישנן דירקטוריות, עובדות בכירות או חברות כנסת, בודדות הנשים שהופכות ליו"ר דירקטוריון, למנכ"ליות או לשרות. נתונים אלה ממציבים את ישראל מתחת לממוצע שיעור ההשתתפות הפוליטית של נשים במדינות ה-OECD ואף מתחת לכמה ממדינות מתפתחות כמו בנגלדש, רואנדה או אל סלבדור.⁴

צועדות לשוויון – המלצות מדיניות ל-100 הימים הראשונים:

ייצוג של נשים במפלגות וברשימות לכנסת

מחקר השוואתי מלמד שהדרך האפקטיבית ביותר להעצמת נשים בפוליטיקה היא הבטחת מעורבות של נשים במפלגות פוליטיות.⁵ בישראל, ישנן מפלגות שבאופן רשמי ומוצהר מזירות מעצמן נשים, בעוד שבמפלגות אחרות, גם אם אין מדובר במדיניות מוצהרת, יש מספר נמוך של נשים, בפרט במקומות ריאליים. על כן, יש לקדם חקיקה שתקבע מכסות להשתתפות נשים במפלגות וברשימות לכנסת – תוך הבטחת מיקומים ריאליים לנשים, שתבטיח ייצוג לנשים בגופים המנהלים של המפלגה, ושתתנה את המימון בקיומם של תנאים אלה.

3 שדולת הנשים בישראל, 'ממשלת חצי העם: השלכות עבודת הממשלה ה-34 על מצבן של נשים בישראל והמלצות מדיניות לממשלה ה-35', אפריל 2019; טלי חרותי-סובר, 'יום האישה? לא בכלכלה: 5 גרפים שכדאי להכיר', דה מרקר, 7.3.2019; Inter-Parliamentary Union, 'Israel', accessed 26 February 2020; Deloitte, 'Women in the Boardroom: A Global Perspective', 6th edition, 173 (להלן: "דלויט"); אלה אלקלעי, 'דעה: כמה מנכ"ליות אפשר למצוא בת"א 2021?', גלובס, 8.3.2020

4 World Economic Forum, 'Global Gender Gap Report 2020', 2019, 13; OECD (2020), Women in politics (indicator). doi: 10.1787/edc3ff4f-en (Accessed on 19 February 2020)

5 Working Group on the Discrimination against Women in Law and in Practice, 'Thematic Analysis: Eliminating Discrimination Against Women in Political and Public Life with a Focus on Political Transition', A/HRC/23/50, 2013

ייעוץ הולם בוועדות הכנסת:

יש לתקן את תקנון הכנסת להבטחת ייעוץ הולם לנשים בכל ועדות הכנסת הקבועות והמיוחדות, ובכלל זאת, בתפקידי ראשות ועדות קבועות.

מינויים:

- יש לפעול למינוי נשים לתפקידי שרות, כך שיהוו לפחות 40% מחברי/ות הממשלה ה-35. במקביל, יש להקפיד על מינוין של שרות במיוחד במשרדים שבראשם מעולם לא עמדה אישה (ביטחון פנים, פנים, פריפריה נגב וגליל, אוצר, תחבורה וביטחון), ועל ייצוג של שרות בקבינט המדיני-בטחוני.
- יש למנות נשים בשיעור שוויוני (50%) בתפקידי הניהול הבכיר בכל משרדי הממשלה, ולהתחייב על ייצוג של לפחות 40% לנשים בקרב מנכ"ל/ות המשרדים.

מעורבות של נשים בסוגיות ביטחוניות:

יש לפעול ליישום מלא של החלטה 1325 של האו"ם, אותה אימצה ישראל ואשר קובעת כי יש לדאוג לייצוג הולם של נשים בכל פורום שעוסק בקבלת החלטות, ובפרט בסוגיות ביטחוניות.

מימון:

יש לקדם חקיקה שתבטיח שהמדינה לא תשתתף במימון יוזמות, כנסים או אירועים ללא ייצוג שוויוני לנשים.

יישום, אכיפה ומעקב:

יש לפעול ליישום ולאכיפה ראויים ויזומים של החוק והפסיקה הקיימים בנושא ייצוג הולם בכל הגופים הציבוריים בישראל.

הטמעת חשיבה מגדרית כלל-מערכתית:

על אף החשיבות הקריטית של ייצוג הולם של נשים בכל פעולות הגופים הציבוריים בישראל, במספרים אין די על מנת להבטיח שוויון מגדרי. יש לקדם הטמעת חשיבה מגדרית בכל התכניות, התיקצוב והפעולות של גופים אלה, ולמנות ממונות בעלות סמכויות בעניין זה.

המגזר העסקי:

הנתונים מלמדים כי בדירקטוריונים של חברות ממשלתיות, בהן החובה לייצוג הולם של נשים בדירקטוריונים קבועה בחוק, נשים מהוות כ-43%, כפול מאשר בדירקטוריונים של חברות ציבוריות!⁶ יש לקדם חקיקה אשר תבטיח ייצוג הולם לנשים בדירקטוריונים של חברות ציבוריות, בשיעור של לפחות 40%, ולשקול לפתח מערכת תמריצים כספיים ואחרים לחברות אשר מאמצות ומיישמות הוראות ממשל תאגידי שמטרתן להבטיח ייצוג הולם ושוויון מגדרי בכל דרגי החברה.

2 / צמצום פערים בשוק העבודה ועידוד איזון בין חיי המשפחה לעבודה

כיום, נשים בישראל מהוות כ-47% מהעובדים במשק – שיעור גבוה מהממוצע במדינות ה-OECD. שיעור ההשתתפות של נשים בשוק התעסוקה בישראל גדל בעשורים האחרונים והתקרב לשיעור ההשתתפות של גברים.⁷ בדומה לכך, נשים קצרו הישגים רבים בהשכלה: שיעורי הזכאות לתעודת בגרות ושיעור העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות, גבוהים יותר בקרב בנות מאשר בקרב בנים, ובמוסדות להשכלה גבוהה יש יותר סטודנטיות מאשר סטודנטים בתואר הראשון, השני והשלישי.⁸

ואולם, העובדה שנשים רבות יותר בעלות השכלה ומשתתפות בשוק התעסוקה אינה מלמדת על התמונה המלאה: נשים מרוכזות יותר מאשר גברים במשרות חלקיות; הן משתכרות פחות מאשר גברים – כשהפער המגדרי בשכר הוא בין הגבוהים ביותר במדינות ה-OECD; הן מופלות לרעה בתנאים ובקידום; ומתמודדות עם הסללה למקצועות "צווארון ורוד" עם תנאי עבודה נחותים, פחות ביטחון תעסוקתי ושכר ירוד.⁹

עבור אימהות עובדות הקושי מועצם במיוחד: שיעורי הילודה בישראל הם מהגבוהים מהמקובל בעולם המערבי, ושוק העבודה הוא תובעני במיוחד ודורש שעות עבודה רבות וזמינות מסביב לשעון. היות שברוב המשפחות בישראל נשים הן עדיין האחראיות העיקריות על עבודות הטיפול ומשק הבית,¹⁰ במקרים רבים הן נדרשות להכפיף את תפקידן בשוק העבודה לטובת תפקידן כאימהות וכעקרות בית, ליותר על הזדמנויות תעסוקתיות ולעבוד בשכר נמוך. במקביל, גם הגברים משלמים מחיר גבוה כאשר יותר ויותר אבות מעידים על כך שהם סובלים ממחסור בזמן עם המשפחה ומתקשים לקחת חלק שווה בחוויית ההורות.¹¹

צועדות לשוויון – המלצות מדיניות ל-100 הימים הראשונים:

קביעת תכנית לאומית בנושא תעסוקת נשים:

יש לקדם ולתקצב תכנית חומש כוללת ומקיפה שתעסוק בהצבת יעדים, יישום ומעקב אחרי שיעור ההשתתפות של נשים בשוק העבודה, איכות התעסוקה וצמצום פערי שכר, כולל התייחסות ממוקדת לנשים ערביות וחרדיות.

7 OECD (2019), OECD Labour Force Statistics 2019, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/g2g9fb3e-en>

8 הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 'לקט נתונים לרגל יום האישה הבין-לאומי 2019', 6 במרץ 2019 (להלן: "לקט נתונים 2019").

9 ר' למשל, מדד המגדר 2019, לעיל ה"ש 1; doi: 10.1787/7cee77aa-en; OECD (2020), Gender wage gap (indicator).

(Accessed on 20 February 2020).

10 ר' למשל מדד המגדר 2019, לעיל ה"ש 1.

11 שדולת הנשים בישראל, 'נשוב עם צאת הלבנה: אימהות ואבות בשוק העבודה הישראלי', 2019 (להלן: "דו"ח אימהות ואבות בשוק העבודה").

● **צמצום פערי שכר:** על אף המודעות הגדולה לתופעת פערי השכר, וחרף חקיקת חוק שכר שווה לעובדת ולעובד, התשמ"ח-1988, פערי השכר בין נשים לגברים בישראל הם מן הגבוהים ביותר במדינות ה-OECD: השכר החודשי הממוצע של אישה בישראל עומד על 68% משכרו הממוצע של גבר. 12 בקרב עובדות/ים במשרה מלאה, שכרה הממוצע של אישה בישראל הוא כ-78% משל גבר. 13 יש לקדם רפורמה בחוק הקיים, כפי שכבר נעשה במדינות אחרות, 14 שתיצור מודל מניעתי-אקטיבי של דיווח מעסיקים אודות פערי שכר, לצד הגדלת סמכויות נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה לאכיפת החוק ולהטלת סנקציות.

חופשת לידה לאבות

מספר הולך וגדל של מדינות מנהיגות חופשת לידה ייעודית לאבות בלבד. מדיניות זו הוכחה מחקרית כמועילה לאבות ולילדים, וכצעד שבכוחו לייצר שינוי בחלוקת התפקידים המגדרית המסורתית ולהגדיל את השוויון בין נשים לגברים בשוק העבודה ובבית. על אף שהמדיניות הנוכחית בישראל מאפשרת לאם להעביר חלק מחופשת הלידה לאב, שיעור הניצול של זכות זו הוא אפסי.¹⁵ יש לקדם חקיקה אשר תבטיח חופשת לידה ייעודית בת חודש ימים לאבות, בנוסף (ולא על חשבון) לחופשת הלידה שכבר קיימת לאימהות.

עידוד איזון משפחה-עבודה

● **צמצום שעות העבודה:** מחקרים חדשים מראים כי הפחתה של שעות העבודה במשק, בפרט במדינות כמו ישראל בהן נהוגות נורמות של שעות עבודה מרובות, היא מפתח קריטי ליצירת איזון אמיתי ולשילוב מיטבי ושוויוני של נשים בשוק העבודה. בנוסף, מחקרים מלמדים כי שעות עבודה ארוכות משפיעות לרעה על התפקוד המוחי, הן מקושרות עם שורה של סיכונים בריאותיים ונפשיים ופוגעות בפריון העבודה.¹⁶ לפיכך, מומלץ לפעול בהדרגה לקיצור משמעותי של שעות העבודה במשק, ולהתאים את אורך שבוע העבודה למקובל במדינות אירופה. כן, יש ליזום קמפיין ממשלתי עם ליווי למעסיקים שמעוניינים להחיל מדיניות ידידותית למשפחה.

● **החלת יום לימודים ארוך:** בשל העובדה כי מספר שעות העבודה השבועיות בישראל גדול מאוד בהשוואה בינלאומית, הפער בין שעות העבודה לשעות הלימודים בישראל גדול במיוחד. יש לקדם את יישומו המלא של חוק יום חינוך ארוך ולימודי העשרה, התשנ"ז-1997, אשר נחקק בישראל לפני למעלה מ-20 שנה ואולם יישומו המלא נדחה שוב ושוב במסגרת חוק ההסדרים, כך שיחול בכל רחבי הארץ ובשעות התואמות בצורה טובה יותר את שעות העבודה.¹⁷

12 לקט נתונים 2019, לעיל ה"ט 8.

13 OECD (2020), Gender wage gap (indicator). doi: 10.1787/7cee77aa-en (Accessed on 20 February 2020)

14 למשל בצרפת, שוודיה ולאחרונה גם באיסלנד. ר' 'National Cases and Good Practices on Equal Pay', 2019

15 שדולת הנשים בישראל, 'הזכות לאבהות פעילה: המלצות לשינוי מדיניות חופשת הלידה בישראל', 2018.

16 דו"ח אימהות ואבות בשוק העבודה, לעיל ה"ט 11.

17 שדולת הנשים בישראל, 'הורים במלכוד אחריות המדינה לחינוך וטיפול בגיל הרך בישראל', 2017 (להלן: "דו"ח הגיל הרך").

- **אספקת שירותים איכותיים ומקיפים לחינוך וטיפול בגיל הרך:** ההשקעה הציבורית בישראל בשירותי חינוך וטיפול בגיל הרך היא מהנמוכות בעולם המערבי,¹⁸ והפיקוח על איכות השירותים והכשרת הצוותים החינוכיים עודנו דל ואינו מספק, על אף חקיקת חוק הפיקוח על מעונות יום לפעוטות, התשע"ט-2018. חלקה של המדינה במימון ובאספקת שירותי חינוך באיכות ובהיקף שעות מספקים הוא משמעותי במיוחד ככל שעולים שיעורי ההשתתפות של נשים בשוק העבודה. מחקרים מראים כי כאשר שיעור ההשתתפות הרשמי של נשים הוא מעל 50%, פתרונות פרטיים לטיפול בילדים אינם מצליחים לתת מענה מספק ברמה המשקית – לא מבחינת איכות השירותים, לא מבחינת ההיצע ולא מבחינת יציבות השירותים הניתנים. על כן, יש לפעול להקמת מסגרות ממשלתיות עבור ילדים בגיל הרך החל מתום חופשת הלידה.¹⁹
- **שיפור התחבורה הציבורית:** דו"ח מבקר המדינה חשף בשנה שעברה את משבר התחבורה החמור בישראל.²⁰ שעות נסיעה ארוכות שמתווספות לשעות העבודה הארוכות ממילא בישראל, מצמצמות את האפשרות של הורים עובדים להקדיש זמן למשפחתם, ומשליכות על אפשרויות התעסוקה של נשים במיוחד, שבשל היותן המטפלות העיקריות ברוב המקרים, מעדיפות עבודה קרובה לבית על פני שיקולים אחרים, כגון שכר, אתגר או הזדמנויות קידום.²¹ על כן, יש לפעול להרחבת ההשקעה ולהאצת הפיתוח של מערך התחבורה הציבורית באופן שיצמצם משמעותית את זמן הנסיעה – לא רק מהפריפריה למרכז, אלא בתוך המטרופולינים עצמם.

העלאת גיל הפרישה וגיל הזכאות לקצבת זקנה לנשים תוך נקיטת צעדי מגן חינויים שימנעו פגיעה בנשים מוחלשות:

מזה למעלה מעשור שמתנהל דיון ציבורי ופוליטי סביב סוגיית העלאת גיל הפרישה לנשים, ובפרט – סביב העלאת גיל הזכאות לקצבת זקנה. משרד האוצר, אשר מבקש להעלות את גיל הזכאות כדי לחסוך מהוצאות הביטוח הלאומי, הגיש מתווה להעלאת גיל הפרישה המבוסס על עבודתה של ועדה ציבורית שדנה בנושא. המתווה שהציע משרד האוצר לא התקבל על ידי חברי וחברות ועדת הכספים של הכנסת והם הציעו, כחלופה, מתווה אחר שגובש בשיתוף פעולה עם ארגוני הנשים. המתווה של ועדת הכספים מציע להעלות את גיל הזכאות, אך הוא קובע לצד מהלך זה שורה של צעדים שיעניקו רשת ביטחון לנשים מוחלשות שצפויות להיפגע ממנו. על אף שהמתווה נחתם על ידי חברי וחברות ועדת הכספים של הכנסת ה-20 מהאופוזיציה ומהקואליציה כאחד, משרד האוצר מסרב לקדמו. יש לפעול לאימוץ המתווה של ועדת הכספים להעלאת את גיל הפרישה באופן שיטיב עם מרבית הנשים העובדות, מבלי לפגוע בשכבות אוכלוסייה מוחלשות.

18 OECD Family Database (Updated: 24.10.2017)

19 דו"ח הגיל הרך, לעיל ה"ש 17.

20 מבקר המדינה, 'דוח ביקורת מיוחד: משבר התחבורה הציבורית', 2019.

21 יערה מן, 'המשפחה הישראלית משלמת את מחיר הפקקים', גלובס, 13.3.2019.

3 / שינוי סטראוטיפים ופתיחת הזדמנויות לנערות ולנשים בחינוך ובספורט

סטראוטיפים וציפיות מגדריים מתגבשים כבר בגיל צעיר והדבר מייצר הבדלים אשר משפיעים בהמשך החיים על גישות, העדפות ובחירות של מקצועות. למסגרות חינוכיות מכל סוג ובכל גיל, ישנו תפקיד מכריע לא רק בהנחלת ידע, אלא בהבניית תפיסות של הילדים/ות והנערים/ות לגבי מקומם ותפקידם בחברה כנשים וכגברים: תוכניות וחומרי הלימוד עלולים להכיל במוזע או שלא במוזע סטראוטיפים מגדריים; מחקרים מראים כי באופן בלתי מודע מורים/ות נוטים להתייחס באופן שונה לתלמידים/ות, למשל מבחינת הקדשת זמן, אופן הדיבור והציפיות השונות מהם; וגם להרכב המגדרי של הצוות החינוכי יש השפעה (ריבוי נשים בדרג ההוראה לעומת מיעוט יחסי שלהן בדרגי הניהול). את ההסללה למקצועות השונים שמתבטאת בשוק העבודה, ניתן לראות כבר בגיל התיכון בו נערות מתרכזות במדעי הרוח, ונערים במתמטיקה, פיזיקה, מדעים ומחשבים.²²

עולם הספורט הוא אחד המקומות הבולטים שבהם סטראוטיפים מגדריים באים לידי ביטוי, כבר מגיל הילדות והנערות, אך מהווה גם זירה פוטנציאלית לשינוי. סטראוטיפים מגדריים משפיעים הן על שיעור העוסקות בספורט והן על הקצאת המשאבים: שיעור הספורטאיות הפעילות בישראל עומד על כ-20% בלבד,²³ ונשים כמעט ואינן מיוצגות במוקדי קבלת החלטות ובקרב מובילי המדיניות בתחום הספורט. כמו כן, ספורט נשים בישראל, כבר מרמת הילדות, סובל מתיקצוב לא שוויוני – הן ברמה הלאומית והן ברמה המקומית ומהיעדר השקעה בתשתיות (מתקנים, מדים, טכנולוגיה, מעטפת מקצועית של רפואה ולוגיסטיקה ועוד).²⁴

צועדות לשוויון – המלצות מדיניות ל-100 הימים הראשונים

הפיכת מערכת החינוך למרחב שוויוני:

- יש לפעול לתיקון חקיקה אשר יחייב את מערכת החינוך בישראל לא רק להבטיח שוויון זכויות במסגרת המערכת, כי אם לקדם באופן פעיל שוויון מגדרי, מתוך תפיסה המכירה בתפקיד מערכת החינוך במיגור אי-השוויון בחברה.²⁵
- יש לפעול להגדלת התקציב ולהרחבת פעילותה של היחידה לשוויון בין המינים במשרד החינוך. בתוך כך יש לפעול לחיוב בתי ספר, מחנכות ומחנכים להשתתף בפעילות

22 מרכז המידע והמחקר של הכנסת, 'מדיניות לקידום שוויון מגדרי במערכת החינוך - סקירה משווה', 2017 (להלן: "דו"ח שוויון מגדרי בחינוך"); מדד המגדר 2019, לעיל ה"ש 1.

23 מדד המגדר 2019, לעיל ה"ש 1; לקט נתונים 2019, לעיל ה"ש 8.

24 ר' למשל ולריה סייגלשיפר, מרכז אדוה, 'משנות את חוקי המשחק: מבט מגדרי על תקצוב הספורט בישראל', 2012; משרד מבקר המדינה, דוח שנתי 363, 'היבטים בפעולות לקידום ספורט נשים בישראל', 2013.

25 דו"ח שוויון מגדרי בחינוך, לעיל ה"ש 22.

ובהכשרות שפיתחה היחידה, שכיום הינן וולנטריות בלבד.²⁶ לצד קידום הטמעת חשיבה מגדרית באופן כולל, יש להוביל להקצאת שעת מגדר שבועית חובה בנגים ובבתי הספר בכל הגילאים ובכל מוסדות החינוך בנושאים שונים, כגון הסללה, צעצועים בגילאים צעירים, מיניות בריאה וזהות מינית ומגדרית אצל מתבגרים, וכן ביצירת מרחב מוגן ונקי מאלימות מינית ומגדרית.

- יש להרחיב את הפעילות הקיימת שמטרתה לעודד בנות להשתלב במקצועות מבוססי טכנולוגיה, מחשבים ומדעים, וכן בספורט תחרותי. בנוסף, יש ליזום פעילות שתחשוף בנים לתחומי הטיפול וההוראה, ותעודד אותם להתנסות במיומנויות הנדרשות לעבודה בתחומים אלו.
- יש לבצע ניתוח שיטתי ורחב היקף של ייצוג מגדרי בספרי הלימוד העכשוויים בישראל. ניתוח כזה לא נערך מאז תחילת שנות האלפיים. יש לפעול לכך שבכלל חומרי הלימוד באופן חוצה-מגזרים יינתן ייצוג שווה לדמויות נשיות, בפרט נשים כדמויות חיקוי, ולא ייעשה שימוש בסטריאוטיפים מגדריים מפלים.²⁷

קידום שוויון בספורט

- יש לקבוע כלל ברור לפיו מלוא המימון הציבורי – במסגרת משרד התרבות והספורט (כולל תקציבי הטוטו) והרשויות המקומיות, מחולקים 50%-50% מבחינה מגדרית.
- הניסיון מלמד שמבחני תמיכה אחידים מגדרית מובילים להקצאה מפלה באופן ניכר. לפיכך, על רקע הקצאה שוויונית של כספי הציבור וכדי להבטיח שוויון מהותי בפועל, מבחני התמיכה במוסדות הציבוריים בתחום הספורט צריכים להיות נפרדים מגדרית, ומותאמים לקידום כל מגדר בנפרד.
- יש לפעול לכך שחלוקת התקציבים ברשויות המקומיות תהיה שוויונית באמצעות הקמת מנגנון פיקוח של משרד התרבות והספורט, שיאפשר הטלת סנקציות בדמות קנסות או שלילת תמיכה בסעיפי תרבות אחרים, על רשויות שלא יעבירו תקציבים בצורה שוויונית.
- יש לפתח פרויקט ייעודי במשרד התרבות והספורט לטיפול קבוצות נשים בליגת העל שיכלול תמריצים שווים להשתתפות של קבוצות נשים בדומה לקבוצות גברים, בליגה האירופאית.
- יש לקדם חקיקה שתבטיח הקצאה שוויונית של מתקני הספורט בבעלות ציבורית.
- יש להבטיח שתאגיד השידור הציבורי ירכוש זכויות שידור וישדר משחקים של ספורט נשים בעלי חשיבות לאומית ובינלאומית.

26 שם.

27 מרכז המידע והמחקר של הכנסת, 'מדיניות בנושא ייצוג מגדרי בחומרי למידה במערכת החינוך בישראל', 2017.

4 / מאבק באלימות מגדרית ומינית נגד נשים

חרף עשורים של מאבק, אלימות מגדרית ומינית נגד נשים מתקיימת בכל הספרות: נשים בכל שלבי חייהן חשופות לאלימות – במרחב הציבורי, במקומות העבודה, במוסדות החינוך, במשפחה ובמערכות היחסים האינטימיות ביותר. אלימות זאת פוגעת באופן הקשה ביותר בחייהן, בחירותן ובהזדמנויות שלהן הן זכות.

החקיקה בישראל מבקשת להגן על נשים מפני אלימות מינית ומגדרית, ואולם, על אף שחלה התקדמות רבה, מחדלים ביישום ואכיפה מובילים מציאות עגומה, שמשבר הקורונה המחיש בצורה קיצונית. מאז 2010 נרצחו בישראל מעל 194 נשים על ידי בן זוג או קרובי משפחה אחרים, כשרק ב-2019 נרצחו 13 נשים ומאז פרוץ המשבר שבע נשים נוספות.²⁸ בשנת 2017 נפתחו במשטרת ישראל קרוב ל-12,000 תיקים בגין עבירות אלימות במשפחה שבהם המתלוננת הייתה אישה, כשההנחה היא שמספר הנשים שנפגעו מאלימות גדול הרבה יותר ממספר המקרים המדווחים למשטרה; בספטמבר 2019 הוחזקו במתקני שב"ס כ-1,000 אסירים שנשפטו על עבירות אלימות במשפחה, כש-270 מהם לא היה זה מאסרם הראשון.²⁹

איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית קיבלו כ-12,000 פניות חדשות בשנת 2017: כמעט 90% היו מתלוננות נשים וילדות וב-98.2% מהפניות דווח כי הפוגע היה גבר; כשליש מהפניות נגעו לאונס, כשליש לגילוי עריות וכ-20% להטרדה מינית. 56% מתיקי עבירות מין והטרדה מינית נסגרו במשטרה, ו-84% מהתיקים שטופלו בפרקליטות נסגרו ללא הגשת כתב אישום. בתיקים המעטים שהגיעו לבתי המשפט, למעלה מ-70% הסתיימו בהרשעה!³⁰

צועדות לשוויון – המלצות מדיניות ל-100 הימים הראשונים

- יש לפעול ליישום מלא של המלצות הוועדה הבין-משרדית לטיפול בתופעת האלימות במשפחה, שאומצו עקרונית על ידי הממשלה בשנת 2017, ושל תכנית החומש שגובשה לצורך כך.³¹ בכלל זה, יש לפעול להקמת רשות לאומית שמטרתה תיאום מדיניות של כלל המשרדים והגופים הרלוונטיים; להקמת מרכזי סיוע לנפגעי אלימות במשפחה; לקידום חקיקה הנוגעת לאיסור על אלימות כלכלית; להבטחת מעקב, דיווח וטיפול ייעודי ונרחב בגברים אלימים, טיפול ייעודי ונרחב בגברים אלימים; ולהבטחת טיפול בחוסרים במתן מענים לאוכלוסיות ייחודיות ומענים מותאמים תרבותית, בפרט לחברה הערבית. כמו כן, יש להבטיח שהתקצוב שכבר נקבע לתכנית החומש יועבר במלואו.³²

28 מדד המגדר 2019, לעיל ה"ש 1.

29 מרכז המידע והמחקר של הכנסת, 'אלימות במשפחה: הטיפול בגברים אלימים בישראל', 2019.

30 איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית בישראל, 'מציאות מטרידה: 20 שנה לחוק למניעת טרדה מינית', 2018.

31 מרכז המידע והמחקר של הכנסת, 'יישום המלצות הוועדה הבין-משרדית למניעה וטיפול בתופעת האלימות במשפחה', 2017.

32 עוד בנושא זה ר' יסמין רובין קופר, שיתופים, 'רצח נשים ואלימות מגדרית במשפחה: סקירת ידע על הטיפול המערכתית בישראל', 2019.

- יש לפעול ליישום מיידי של תכנית סל השיקום האישי המותאם לכל אישה (שכולל ליווי תעסוקתי, סבסוד של הכשרה מקצועית ולימודים, סבסוד מעונות ועוד), אשר מעוגן בחוק ומטרתו לסייע לנשים שעזבו את המקלטים לא לחזור לבני זוג אלימים ולבנות את חייהן מחדש.
- יש לפעול לצמצום התבחינים לנשיאת כלי נשק והוראת השעה המאפשרת למאבטחים לקחת את כלי הנשק עמם הביתה.³³
- יש לפעול להעברת חוק האיזוק האלקטרוני.
- יש לפעול לאימוץ מסקנות הוועדה הבין-משרדית לבחינת הטיפול בנפגעי עבירות מין בהליך הפלילי (מדצמבר 2019) ולקבוע תכנית חומש ליישומה.³⁴ בכלל זה יש לקדם הקמת נציבות לקידום זכויות נפגעי/ות עבירה (לכלל העבירות) עם רפרנט ייעודי לתחום עבירות המין; יש לעגן בחקיקה הרחבות לזכויות נפגעי/ות עבירות מין, לרבות זכאות לליווי של עו"ס לכל אורך התהליך; יש להקים מרכזים ייעודיים למתלוננים בעבירות מין בגירים, בדומה למרכזים שקיימים בעבור קטינים, אשר ירכזו את כלל השירותים שלהם הם נזקקים; יש לפעול להקמת מערך ייעודי לטיפול בעבירות מין בבתי המשפט, במשטרה ובפרקליטות, תוך שקילת תכנית הרצה ליישום במחוז ספציפי במשך כשנתיים עד חמש שנים; בעת הרצת הפיילוט, ובלי קשר אליו, יש להרחיב ולפתח את מערך ההכשרות וההשתלמויות בקרב כל אלה הבאים במגע עם מתלוננים/ות ונפגעי/ות עבירות מין בהליך הפלילי. בנוסף, יש לפעול להארכת תקופת ההתיישנות בעבירות מין בחקיקה.
- יש לפעול למעקב ולהערכת הצעדים שכבר הוצאו לפועל במסגרת המלצות הוועדה לגיבוש תכנית לאומית למאבק בתופעת ההטרדות המיניות בחברה הישראלית (בראשות מנכ"לית הרשות לקידום מעמד האישה, מינואר 2019), ולתקצוב והוצאה לפועל של יתר המלצות הוועדה.³⁵ בכלל זה, יש לפעול לפיתוח ולהעמקת תשתית הידע והמחקר בתחום; להגברת הפיקוח ואכיפת החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998 במקומות עבודה, לרבות באמצעות הקמת גוף ממשלתי שיעסוק באכיפת החוק הן במגזר הפרטי והן בציבורי, ובאמצעות חיזוק המעמד, הפיקוח וההכשרה של ממונות על הטרדה מינית; להרחבת חובות מעסיקים בחקיקה ולבניית מערכת תמריצים אחרים לקיום פעילות הדרכה והסברה למניעת הטרדות מיניות, כמו גם לדווח על הטיפול בהטרדה מינית.

33 פרויקט האקדח על שולחן המטבח, אשה לאשה מרכז פמיניסטי, 'לא נצור: נשק קל במרחב האזרחי כמה כלים וכמה פיקוח?', 2017.

34 הוועדה הבין-משרדית לבחינת הטיפול בנפגעי עבירות מין בהליך הפלילי – דין וחשבון, 2019.

35 הרשות לקידום מעמד האישה, 'המלצות הוועדה לגיבוש תכנית לאומית למאבק בתופעת ההטרדות המיניות בחברה הישראלית', 2019.

שדולת הנשים בישראל
סעדיה גאון 26 תל אביב ת. ד 20020 תל אביב 6101902
טלפון: 03-6123990 / פקס 03-6123990
admin@iwn.org.il

שדולת הנשים בישראל
لهبي النساء في إسرائيل
The Israel Women's Network

